
Pertti Hemánus (1993): *Kuka halusi murhata professorin? Romaani rikoksesta ja ajan kuva*. Pohjainen, Oulu, 194 s.

Kuka murhasi valtio-opin professorin? Tietenkin henkisesti häiriintynyt, tieteellisellä varkaudella tohtorin arvon saavuttanut professorin rakastajatar. Tuulahan sen teki, eivät professorin muut naiset, ei kandidaattitasoinen Reija, ei röntgenhoitaja Leila, eikä varsinkaan Margit, joka iloluontoisena ravintolapäällikkönä ei ota professoriamme niin turhan vakavasti. Mitä enemmän opillista sivistystä naisilla on, sitä tuskaisempia ja vaativampia he ovat. Siinäähän se ajan kuva on.

Hemánuksen ajan kuva muodostuu sekä sairaan yliopistoyhteisön että sitä ympäröivän yhteiskunnan analyysin kautta. Kirjoittaja on selvästi sisäistänyt nuoruudessaan oppimansa teoreettisen tutkimuksen metodiset säännöt, joiden mukaan teorianmuodostusta ohjaa aina taloudellisuuden periaate, eli tutkijan täytyy pyrkiä selityksiinsä mahdollisimman vähäisellä määrällä käsitteitä ja lauseita. Mikään muu selitys ei voi olla mahdollinen sille, että Hemánuksen suomalaisen nyky-yhteiskunnan kuvaus koostuu lähinnä kirjan henkilöiden silloin tällöin ilmaan heittämistä, meidän kaikkien rakastamien henkilöiden

(Renny Harlin, Ilkka Kanerva, Christopher Wegelius, Esko Aho, Iiro Viinanen) nimistä. Vai olisiko asiaan jokin muukin syy?

Yliopistomaailman erittely vuorostaan vahvistaa kuvaa mikä kaikilla turhautuneilla yliopistoyhteisön jäsenillä (opiskelijat mukaanlukien) on maailmastaan: yliopistot ovat suojatyöpaikkoja, professorit feodaaliherroja, konferenssit tieteellistä turismia ja henkilöiden välit tuhtuneita. Näin yksinkertaistahan sekin on.

Hemánuksen kunniaksi on kyllä sanottava, että valtiopista hän antaa jopa todellisuutta paremman kuvan. Olisiko kukaan politiikan tutkijakaan pystynyt valtio-oppia kauniimmin kuvaamaan: »Valtio-oppi on välttämätöntä koko ihmiskunnalle, jotta sekavat poliittiset olot saadaan rauhoittumaan». Näinä tulosvastuun aikoina politiikan tutkijoiden onkin syytä olla tästä kiitollinen. Ties vaikka yliopistojen rakenteelliseen kehittämiseen omistautuneet henkilöt ottaisivat Hemánuksen todesta.

Muutenkin tekstin dialogi on lennokasta. Ei Hemánus tosin Chandler ole, eikä ehkä aivan Donald E. Westlakekaan, mutta Outsiderin Pekka Lipponen-seikkailujen tasoon hän melkein yltää. Tyyllisesti romaanin henkilökuvia syventävät teoksen henkilönimet. Jo murhatun professorimme Raimo (Rami) Rinta-Pöyhtärin nimi saa jokaisen lukijan semioottisen, etten sanoisi seminologisen, mielen vilkkaasti laukkaamaan merkitysyhteyksiä etsien. Siinä leikissä opiskelijoiden Raimolle antama Tissi-lempinimi on varmasti vain pieni yksityiskohta. Tissin kautta teosta virittää tosin eräänlainen pidätelty erotiikka, jossa naisten vartalon yläosan anatomia käy kyllä lukijalle selväksi, mutta samalla Hemánus säästää meidät tätä pidemmälle meneviltä seksuaalisuuden kuvauksilta. Onneksi.

Tunnustan tosin heti, että edellä esittämäni tulkinnat saattavat olla väärää. Teos on niin täynnä tamperelaista yhteiskuntatieteellistä huumoria, etteivät sitä varmasti voi todella ymmärtää ketkään muut kuin tuossa maamme vakavien yhteiskuntatieteilijöiden Mekassa tieteellisen sivistyksensä rakentaneet tutkijat. Marxismi on to-

sin kuollut, mutta onneksi voimme kaivaa esiin salapoliisiromaanin yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen metodisina oppaina. Syyllisiä voidaan siten edelleen etsiä ja jopa tunnustaa meidän kaikkien olevan loppujen lopuksi syyllisiä, vaikkemme itse sitä tajuaisikaan (vrt. kapitalismin subjektiviteetti-keskustelu). Rikosromaanin rakenne suo myös kaikille tirkistelijöille mahdollisuuden miettiä päänsä puhki Ramin ja kaikkien loukoloiden, karstiloiden ja säyneisten vastineita todellisuudessa. Pelkään kuitenkin, että vaikka Lew Archer saattaa vielä olla köyhien sosiologi, tamperelaisesta yhteiskuntatieteilijästä ei koskaan tule edes Kate Fansleria.

Tämän vuoksi epäilenkin vahvasti, että Hemánuksen kirjan loppuratkaisu on väärä. Itse kallistuisin vahvasti sen hypoteesin kannalle, että valtio-opin professorin voi murhata vain hänen vaimonsa tai hänen johtamansa laitoksen toimistosihteerin. Rinta-Pöyhtärin tapauksessa kyse on ollut luultavammin jälkimmäisestä vaihtoehdosta, sillä Marja-Leena (vaimo) tuskin olisi nähnyt asiaa vaivan arvoiseksi. Johtolanka murhan ratkaisemiseen löytyykin Barbara Wilsonin tuotannosta. Syyllinen on näet selvästi vs. toimistovirkailija Liisalaila Lapinheimo, joka ahkerasti muuttaa ulkonäköään, ollen tukanväriiltään välillä vaalea, välillä tumma ja joskus raidallinenkin. Ja tässä on tietysti jutun ydin. Liisalaila onkin näet ennen ollut Mattimikko, ja ennen sukupuolenvaihdosta hänellä oli lyhyt suhde Raimon kanssa. Raimon painostaessa Mattimikkoa/Liisalailaa jatkamaan suhdetta ja uhatessa muuten työpaikan menetyksellä, tälle ei jäänyt näin laman aikana muuta vaihtoehtoa kuin poistaa ongelma kliinisesti. Mielikuvitusta, tohtori Hemánus, mielikuvitusta!

Kuka haluaisi murhata professorin? Ainakin tiedotusopin professorin osalta vastaus on yksinkertainen: jokainen, joka kaipaa hyvää salapoliisi/rikoskirjallisuutta ja ennen kaikkea ne, jotka toivovat suomalaisen yhteiskunnalliseen keskusteluun edes jonkinlaista älyllistä tasoa.

ERKKI BERNDTSON